

A KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM STATISZTIKAI TANSZÉKE FÉLÉVI MUNKÁJÁNAK TAPASZTALATAI

A Közgazdaságtudományi Egyetem statisztikai tanszékének munkáját az 1950/51. tanév elején átszervezték, a tanszék élére új vezető került. Az átszervezett statisztikai tanszék feladata, hogy a régebbi statisztikai előadások bonyolult, a gyakorlattól elvonatkoztatott, nem marxista anyaga helyébe: a statisztika gyakorlati feladataira felkészítő, a statisztika politikai és közgazdasági alapját kellően hangsúlyozó új szellemű statisztikát adjon elő. A januárban lefolyt félévi statisztikai kollokviumok tapasztalatai részben megmutatták, hogy mennyire sikerült a tanév első felében ezt a célt elérni. A vizsgák alkalmasak voltak annak megítélésére is, hogy általában a statisztikai előadások és a gyakorlatok módszertanában, anyagának taníthatóságában, a hallgatók felkészültségében milyen problémák, illetve hiányosságok vannak.

Kedvező jelenség a múlt év tapasztalataival szemben, hogy a hallgatók általában értik és jelentőségének megfelelően becsülik a statisztikát. Megértették, hogy a szocialista gazdasági építés bármely frontján elengedhetetlen a statisztika ismerete, hogy nélkülözhetetlen számukra a statisztika alapelemeinek elsajátítása, ha marxista képzettségű gazdasági szakemberek kívánnak lenni. Ehhez járult az is, hogy a magasabb évfolyamokon ebben az esztendőben egy éven át iparstatisztikát és a kereskedelmi tagozaton egy féléven át kereskedelmi statisztikát tanultak a hallgatók.

Az eredmények mellett azonban a félévi kollokviumok felszínre hoztak olyan hiányosságokat, amelyek mellett nem lehet szótlanul elmenni és melyeknek kiküszöbölése elengedhetetlen előfeltétele a statisztikai oktatási munka további megjavításának.

Legfeltűnőbb jelenség az volt, hogy nem egy olyan hallgató akadt, aki bár többé-kevésbé tisztában volt a statisztika általános elvi vonatkozásaival, a társadalomtudományokkal való összefüggéseivel — mégis: az anyag aránylag legegyszerűbbnek vélt részét, a statisztikai számítási eljárásokat, átlagokat, viszonyszámok számításait, a különböző sorok és táblák fajtáit nem ismerték, vagy ezekkel komoly nehézségeik voltak. Félreértések elkerülése végett hangsúlyoznunk kell: nem arról van szó, hogy a hallgatók *felsőbb* matematikai tudása, sőt nem is a *matematikai* tudásuk hiányos, hanem néha nem tudták a legegyszerűbb számításokat elvégezni, az arányszámokat, százalékokat kiszámítani. Annyira azonos jellegűek voltak ezek a hibák, hogy ezt nem tulajdoníthatjuk egyes hallgatók alacsonyabb tanulmányi színvonalának, képzetlenségének, hanem szimp-

tómái a hallgatók számoktól való félelmének. Jó statisztikus — és tegyük hozzá, jó közgazdász — azonban nem lehet az, aki csak a politikai gazdaságtan és a marxizmus-leninizmus általános elméletét ismeri, s közben azoknak konkrét ismereti és bizonyító anyagával, a számokkal bánni nem tud. Ilyen hallgatóknak a „tudása“ értelmetlen, papírizú. Mit sem ér, ha valaki helyesen tudja idézni Sztálin, vagy Lenin tanításait az átlagokról, de közben nem tudja, hogy hogyan kell az átlagot kiszámítani. Az ilyen statisztikus karikatúrája a szocialista statisztikusnak, éppen olyan üres, haszontalan a tudása, mint azoké, akik a statisztikának csak a számítástechnikai részét ismerik, politikai gazdasági vonatkozásaival nincsenek tisztában. Ezért a statisztikai tanszéknek a hallgatóktól a jövőben is mindenképpen meg kell követelnie az effajta számításokban való jártasságot. E követelményről való lemondás absztrakttá, a mindennapi gyakorlat számára hasznavehetetlenné tenné a statisztikai oktatást.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájában a statisztika elméleti kérdéseiről folytatott viták során kifejtették, hogy káros, hibás a statisztika marxista továbbfejlesztésének olyan értelmezése, amely elveti, vagy lekcisinyli bizonyos matematikai módszereknek az alkalmazását.

A kollokviumokon tapasztalt másik hiányosság a mechanikus tanulás volt. Míg a hallgatók jó része olyan konkrét kérdésekre, hogy mi a statisztikai megfigyelés, hogyan kell azt megszervezni, mi a csoportosítás, mi a szocialista statisztika célja, stb. általában kielégítő feleletet adott — addig ha a kérdésfeltevés úgy módosult, hogy a hallgatóktól az anyag önálló feldolgozását követelte meg, a feleletek gyakran hiányosak voltak. Például a legkevesebb hallgató tudott kielégítően felelni arra a kérdésre, hogy hogyan és hol kezdené meg mint vállalati statisztikus a statisztika megszervezését az üzemben, vagy például hogyan csoportosítaná fontossági sorrendben az ország összes ipari jellegű üzemeit, stb.

Ezek a jelenségek arra mutatnak, hogy az első félévben a statisztikai előadások anyagának ütemezésében, a tanítás és különösen a gyakorlatok módszerében és végül a hallgatók számolási készségében hiányosságok vannak.

Lássuk ezeket sorra:

1. Az első félévi anyagban — abból a megfontolásból kiindulva, hogy a hallgatók tisztában vannak a statisztikai elemzés elsajátításához és alkalmazásához szükséges elemi számítási alapfogalmakkal, — részletesebben és alaposabban tárgyalták meg a szocialista statisztika elvi politikai vonatkozásait. Nem fér ahhoz kétség, hogy a statisztika politikai, közgazdasági vonatkozásainak, a szocialista statisztika kialakításában időszerű feladataink jelentőségének megfelelő tárgyalása indokolt. Azonban mivel a hallgatók egy részében amúgyis volt bizonyos idegenkedés a számoktól és fennállott a velük bánni-tudás hiánya, az anyagnak ilyen ütemezése számukra a statisztikát olyan általános jellegű tantárggyá avatta, amely-nél nélkülözhető ez a számokkal való bánni-tudás. Az első félév II. részének előadásaiban, különösen a délelőtti szakon már kimerítően tárgyalták a statisztikai elemzés eszközeit és azok használatát, azonban a számoktól idegenkedő hallgatókat az előadások ütemezése nem figyelmeztette eléggé hiányosságaik kiküszöbölésére.

2. A Statisztikai tanszék gyakorlatai — amint a kollokviumok tapasztalatai igazolják, — hiányosak voltak. A gyakorlatok szolgáltak volna

elsősorban arra, hogy a hallgatókkal a számokat megszerettessék, hogy azokon a statisztikai elemzésnek különböző módszereit a példák egész során elsajátítsák. Ezzel szemben a gyakorlatok legtöbbször az előadások mechanikus folytatásai voltak. Általános, szemináriumszerű visszakerdezések folytak a statisztika politikai vonatkozásairól (amelyeket az előadások és jegyzetek amúgyis részletesen tárgyaltak) és nem, vagy alig foglalkoztak konkrét, gyakorlati feladataik megoldásával.

3. Végül a vizsgák felszínre hozták — amint mondtuk —, hogy a hallgatók egy részének számolási készsége — a számokkal bánni-tudása — hiányos. Ez a jelenség nemcsak a statisztikai tanszékét, hanem a többi is, elsősorban a matematikai tanszékét érinti. A Közgazdaságtudományi Egyetem szocialista gazdasági életünk számára kíván tervmunkásokat, statisztikusokat és egyéb gazdasági szakembereket nevelni. Az ilyenirányú nevelés azonban illuzórikussá válik, ha jövőnk közzgazdánk, statisztikusaink, tervmunkásaink számára nem adjuk és követeljük meg a megfelelő jártasságot a gazdasági életben naponta előforduló egyszerű számítási eljárásokban. Nemcsak a statisztikai anyag, de valamennyi gazdasági vonatkozású tantárgyban való elmélyedés, sőt eredményeinket és hiányosságainkat a számok, statisztikák tükrében kifejező párt- és napi sajtó politikus tanulmányozása is megköveteli ezt. Az ebben való jártasság elsajátítása valóban nem lehet probléma az egyetem színvonalán, de probléma marad és kell, hogy maradjon mindaddig, míg a hallgatók ezt el nem sajátították.

A tapasztalt hiányosságok egyben meghatározzák a statisztikai oktatás következő félévének teendőit is:

Az anyagban az eddiginél nagyobb súllyal kell szerepelniök a statisztikai elemzés konkrét módszereinek, a statisztikai módszerek politikus alátámasztása mellett gyakorlati alkalmazásuk részletesebb kifejtésének. A statisztikai gyakorlatnak nem az előadásokon adott anyag mechanikus számszerű visszakerdezéséből kell állnia, hanem az előadások kiegészítésének kell lennie, oly értelemben, hogy a számszerű példák és számítások alkalmat nyujtsanak nemcsak a statisztikai anyag általános megértésére, hanem annak konkrét számszerű példákön való önálló alkalmazására is.

Végül el kell érni azt, hogy a hallgatók minden nehézség nélkül tudják megoldani a statisztika és a többi gyakorlati tárgyak elsajátításához szükséges alapvető számítási műveleteket is.

Egyik legutóbbi ülésén az Egyetemi Tanács tárgyalta a statisztikai tanszék munkáját. Részletesen foglalkozott az első félév általános statisztikai jegyzeteinek anyagával és értékes útmutatásokat adott az anyag szerkezeti beosztásának, a jegyzetek tanulhatóságának megjavítására vonatkozólag. A félévi kollokvium tapasztalatai, az Egyetemi Tanács útmutatása megadják a lehetőséget, hogy a jövőben a tanszék a statisztika iránt a hallgatók részéről megnyilvánult nagyobb érdeklődést az előadások és a gyakorlatok anyagának gondosabb előkészítésével, a számolási készségekben mutatkozó hiányosságok felszámolásával kielégítse és a gazdasági élet számára közzgazdaságilag képzett statisztikusokat, illetve statisztikában jártas közzgazdákat neveljen.